

Seksual- og ægteskabssyn, bibelsk og historisk

Indledning

Når det gælder etik og seksualitet er der både principielle og objektive, såvel som dybt personlige og sjælesørgeriske spørgsmål i spil. Der skal tages højde for og hensyn til både de principielle etiske spørgsmål og de personlige implikationer. Det kan hurtigt gå skævt, hvis det kun er det ene aspekt, der får opmærksomhed. Samtidig kan det være frugtbart at tage én ting ad gangen.

Det her dokument er et forsøg på at redegøre for, hvad Bibelen siger om seksualitet og ægteskab: At der er en tanke bag og formål med det. Og at der derfor kan udledes en seksualetik på den baggrund. Med andre ord er fokus i højere grad på de bibelske og principielle etiske spørgsmål end på de sjælesørgeriske.

Formålet er at give et overblik over de tekster, argumenter og hermeneutiske overvejelser, der er i spil i det her spørgsmål. Sidste del er et rids over den historiske udvikling i spørgsmålet om ægteskabssyn i Danmark de sidste 50 år. Jeg vil gengive argumenterne så objektivt, jeg kan, men giver samtidig mit eget standpunkt – og årsagerne til dette – til kende.

Dokumentet er ikke en akademisk artikel og ikke et forsøg på at være i særlig dialog med litteraturen på området. Jeg vil i stedet, sidst i dokumentet, henvise til relevant litteratur, hvor man kan gå mere i dybden.

Et helbibelsk perspektiv på seksualitet og ægteskab

De bibelske fortællinger har en grundlæggende positiv holdning til både krop og seksualitet. Den fysiske verden, Gud har skabt, er i udgangspunktet ”god”. Det står i kontrast til for eksempel visse græske filosofiske traditioner, der ofte har nedvurderet det fysiske, herunder seksualiteten. Mens nogle kristne teologer i historiens løb har været påvirket af denne græske tankegang, repræsenterer det ikke Bibelens syn.

Et eksempel på det positive syn findes i Højsangen. Her fejres kærligheden og den seksuelle forening mellem en mand og en kvinde i poetiske termer. Bogen fremhæver den skønhed og glæde, der findes i et kærligt, seksuelt forhold.

For at forstå det grundlæggende syn på seksualitet, er det nødvendigt at gå tilbage til begyndelsen, til de to skabelsesberetninger i henholdsvis 1 Mos 1 og 2. Her er formålet bag menneskelig seksualitet beskrevet. Der er to:

- At få børn: I 1 Mos 1,27-28 skaber Gud mennesket i sit billede som mand og kvinde, velsigner dem og giver dem opgaven: "Bliv frugtbare og talrige og opfyld jorden." Manden og kvinden velsignes til det formål at få børn og blive mange.
- At blive ét: I 1 Mos 2 skifter perspektivet til "Adam", som ikke har godt af at være alene. Løsningen er, at Gud skaber to mennesker, mand og kvinde, ud af det ene, som herefter skal "binde" sig til hinanden og igen blive "ét kød" (v. 22-24), det vil sige forenes seksuelt. Seksualiteten tjener til at skabe en ligeværdig enhed mellem en mand og en kvinde.

I begge tilfælde er det en grundlæggende biologisk virkelighed (der skal en mand og en kvinde til at skabe et nyt menneske og mandens og kvindens kønsorganer passer til hinanden), der sættes ind i en større betydningsramme (menneskets formål og relation til hinanden).

Lovene i Toraen står i forlængelse af skabelsesberetningernes syn på ægteskab og seksualitet: Ægteskab er mellem én mand og én kvinde. Nogle regler omhandler forplantning (for eksempel hvordan en barnløs mands slægt kan fortsætte i tilfælde af hans død), mens lovgivning om seksuel renhed er til for at bevare ægteskabets integritet.

Idealet fra 1 Mos 1-2 udfordres af flere tilfælde af polygami i Det Gamle Testamente, blandt andet hos centrale figurer som Abraham, Jakob og David. Det er dog vigtigt at bemærke, at fortællingerne ikke fremstiller polygami som en positiv praksis. Snarere ser man, at polygami bringer konflikt og komplikationer og at denne praksis dermed er genstand for en implicit kritik i de bibelske fortællinger.¹

Hvad angår Jesus, vender han selv tilbage til skabelsesberetningen, når han beskriver sit ægteskabssyn. Det gør han i Matt 19,4-6 på foranledning af et spørgsmål om skilsmisse. Her præsenterer Jesus den oprindelige plan med ægteskabet ("fra begyndelsen"): 1) Det er monogamt og heteroseksuelt (én mand og én kvinde) og 2) medfører en ændring i social status, da man forlader sin familie for at danne en ny. 3) Ægteskabet er karakteriseret ved livslang troskab og 4) fuldbyrdes i seksuel forening ("ét kød").

I Paulus' breve præsenteres det heteroseksuelle, monogame ægteskab som den rette kontekst for menneskelig seksualitet. Han anbefaler ægtepar at undgå seksuel afholdenhed, medmindre det er en fælles beslutning og kun for en begrænset periode (1 Kor 7,3-7). Paulus understreger vigtigheden af gensidig respekt og forpligtelse mellem

¹ Herudover er det værd at bemærke, at selv polygami grundlæggende består af ægteskab mellem én mand og én kvinde (ikke mellem to af samme køn og ikke mellem mere end to personer). Polygami er at den ene part indgår flere af samme slags ægteskab.

ægtefæller og går selv tilbage til skabelsesberetningen som grundlag for sit syn på ægteskab og seksualitet (Ef 5,22-33).

I tillæg hertil tages der i Det Nye Testamente generelt afstand fra seksuelle relationer uden for ægteskabet. Det Nye Testamente bruger her betegnelsen "*porneia*," som traditionelt er blevet oversat med "utugt" eller "seksuel umoral." Udtrykket optræder 56 gange i Det Nye Testamente og refererer til alle seksuelle relationer uden for et heteroseksuelt, monogamt ægteskab.

Ud over det heteroseksuelle, monogame ægteskab fremhæver Det Nye Testamente også cølibatært livsstil som en gyldig og endda beundringsværdig livsstil for dem, der er i stand til det. Både Jesus og Paulus taler om fordelene² ved at leve et cølibatært liv og praktiserede det selv.

Men hvis det heteroseksuelle, monogame, livslange ægteskab fremhæves som idealet, hvordan skal man så forholde sig til tilfælde, som ligger udenfor den norm, for eksempel seksuelle relationer mellem to af samme køn, mellem flere personer eller skilsmisse? Er det forkert eller blot mindre ideelt?

Hvad angår skilsmisse nævner Jesus menneskers "hårdhertethed" (Matt 19,8) og angiver dette som årsag til, at Moseloven tillod skilsmisse. Denne hårdhertethed er stadig aktuell og derfor kan også Paulus tale om skilsmisse som tilladt under særlige omstændigheder. Jesus nævner utroskab som en gyldig grund til at blive skilt (Matt 5,32), mens Paulus nævner en anden grund: Hvis den ene part bliver troende, og den anden, som ikke tror, ønsker at blive skilt (1 Kor 7,15).

Skilsmisse er med andre ord et eksempel på en afvigelse fra idealet som i visse tilfælde kan være en legitim vej at gå ifølge Det Nye Testamente.

Spørgsmålet er, om seksuel relation mellem to af samme køn falder ind under samme kategori som skilsmisse eller om det udelukkes helt. Det er det spørgsmål, som jeg skal forsøge at svare på herunder.

² Jesus nævner i Matthæus 19,12, at nogle vælger cølibat "for Himmerigets skyld," mens Paulus i 1 Kor 7,7-8 anbefaler cølibat (= at være ugift) for bedre at kunne tjene Gud.

De bibelske tekster

Homoseksualitet er ikke et centralt tema i Bibelen og omtales sjældent direkte. De få steder, det sker, er til gængæld centralt placeret, nemlig Paulus' breve til de første kristne menigheder og Moseloven. Bortset fra én mulig undtagelse (Rom 1, som jeg skal vende tilbage til) omtales homoseksualitet som seksuel *orientering* ikke. Det gør i stedet den seksuelle *handling* mellem to af samme køn, som altid fremstilles i et negativt lys.

Det centrale spørgsmål i fortolkningen af disse skriftsteder er, hvad der helt præcist bliver kritiseret: Er det handlingen *i sig selv*, eller er det de specifikke *omstændigheder* under hvilke, den seksuelle akt finder sted?

Min gengivelse af fortolkningen af de følgende skriftsteder er kort. Jeg vil til sidst henvise til andre kilder, der har en grundigere gennemgang. Formålet med denne gennemgang er at give overblik over 1) de forholdsvis få skriftsteder, der er relevante i dette specifikke spørgsmål og 2) at det er et forholdsvis simpelt spørgsmål, der diskuteres: Er det handlingen i sig selv eller er det de specifikke omstændigheder, der er genstand for de bibelske forfatteres kritik?

Jeg begynder i Romerbrevet, som af mange anses for at være den vigtigste tekst i denne debat – det er den mest udførlige af de tre i Det Nye Testamente. Derefter skal vi se på to passager fra 1 Kor 6,9 og 1 Tim 1,10. Disse vers har deres baggrund i to vers i Moseloven, som jeg herefter ser på. Endelig nævnes tre øvrige passager fra Det Gamle Testamente ganske kort.

Romerbrevet 1,26-27

Derfor prisgav Gud dem til vanærende lidenskaber: Deres kvinder udskiftede den naturlige omgang med den naturstridige, og ligeså opgav mændene den naturlige omgang med kvinden og optændtes af deres begær efter hinanden; mænd levede skamløst med mænd og pådrog sig derved den straf for deres vildfarelse, som de fortjente.

Paulus er tydeligvis kritisk overfor en praksis, der indebærer sex mellem to af samme køn. Men hvad kritiseres?

Den ene mulighed er som tidligere nævnt, at Paulus kritiserer en særlig kontekst og ikke handlingen i sig selv. I det tilfælde argumenteres gerne for to påstande:

- 1) *Teksten har et begrænset sigte*: Paulus omtaler mennesker, der har vendt sig fra Gud til en kult (isiskulten eller en særlig kejserkult nævnes), hvor sex mellem to af samme

køn skulle indgå i en kultisk praksis. Det er derfor kulten og dens praksis, der er genstand for Paulus' kritik.

- 2) *Sex mellem to af samme køn var per definition lig med overgreb*: Der argumenteres for, at Paulus ikke kendte til ligeværdigt, monogamt, forpligtende homoseksuelt samliv (som vi gør i dag). Paulus kritiserer derfor udelukkende den på samtiden kendte praksis, hvor ældre mænd tog yngre mænd eller drenge som (almindeligvis uvillige) seksuelle partnere (såkaldt pæderasti). Sex mellem to af samme køn er dermed per definition ulige, promiskuøse og uforpligtende og det er denne ramme for den seksuelle akt, Paulus kritiserer.

Konklusionen er derfor, at Paulus ikke kritiserer den form for homoseksuelt samliv, som vi kender i dag. Hvorvidt han ville have kritiseret denne praksis, hvis han havde kendt til den, er derfor uvist.

Den anden mulighed er, at Paulus kritiserer handlingen i sig selv. For denne konklusion (og imod den første) argumenteres gerne:

- 1) *Teksten har et universelt sigte*:
 - a. Rom 1,26-27 er en del af et sammenhængende argument med universelt sigte, der strækker sig fra 1,18 til 3,20. Paulus' påstand er, at alle er under Guds vrede, fordi mennesker ikke har "æret og takket ham [Gud] som Gud" (v. 21), men i stedet "dyrkede og tjente skabningen i stedet for skaberen" (v. 25). Paulus henviser i denne del til skabelsesberetningen.³ Sigtet er derfor universelt.
 - b. Mennesket rammes derfor af Guds vrede, som defineres som hans "overgivelse" til "naturstridige" (v. 26) handlinger (fordi mennesker vendte op og ned på den naturlige orden i deres gudsyndelse). Sex mellem to af samme køn nævnes som det første af en lang række af handlinger, som ikke begrænser sig til en særlig kontekst.⁴
- 2) *Sex mellem to af samme køn var ikke nødvendigvis lig med overgreb*.
 - a. Paulus taler om at blive "optændt af begær efter hinanden" (v. 27). I pæderasti vil det sandsynligvis kun være tilfældet med den ene part.

³ Paulus nævner "verdens skabelse" (Rom 1,20) og refererer til, hvordan mennesket blev skabt "som mand og kvinde" (1 Mos 1,27), med formålet at "blive talrige" (1 Mos 1,28) og for manden at binde sig til sin hustru og blive "et kød" (1 Mos 2,24). Der er en markant parallel mellem Rom 1,23 og 1 Mos 1,26, hvor flere nøgleord som "billede," "lignede," "menneske," "fugl," og "reptil" går igen.

⁴ Paulus nævner i alt 21 kritisable handlinger. Hvis han kun kritiserede sex mellem to af samme køn i en bestemt, uspecificeret, implicit kontekst, må man formode, at det samme skulle gælde for de resterende handlinger (for eksempel at vold og pral er i orden i sig selv, bortset fra i en bestemt, uspecificeret, implicit kontekst), hvilket er højst tvivlsomt.

- b. Seksuel relation mellem to kvinder omtales (v. 26), hvilket hverken kendes fra kultisk eller pæderastisk praksis.
- c. Man kendte til ligeværdige, homoseksuelle relationer i Paulus' samtid.⁵ Hvis Paulus kun ville omtale pæderasti, kunne han have anvendt et ord, "παιδεράστης" (pædofil), der mere præcist betegner dette.
- d. Paulus' identitet som jøde gør det sandsynligt, at han delte samtidens jødiske syn på sex mellem to af samme køn, som entydigt anså det som værende imod Guds skabervilje – det opfyldte ikke formålet med menneskelig seksualitet, som det er udtrykt i 1 Mos 1 og 2.⁶ Paulus ville have gjort sit eventuelle brud med det jødiske standpunkt eksplicit, hvilket han ikke gør.

På grund af ovennævnte argumenter konkluderer de fleste forskere som E. P. Sanders: "Denne passage er en fuldstændig utvetydig fordømmelse af al homoseksuel aktivitet. Han [Paulus] var fuldstændig enig med Filon og andre jøder i diasporaen."⁷

Hermeneutisk overvejelse I: Kontekstuelt betinget bud

I 1 Kor 11 taler Paulus blandt andet om, at kvinder skal bede med hovedet tildækket. Her er et eksempel på et bud, som de færreste nutidige, vestlige kirker praktiserer.

Er dette et generelt påbud til alle tider (og er man derfor inkonsekvent, hvis man ikke efterlever denne tekst, men gerne Rom 1) eller er buddet begrænset og farvet af en særlig kulturel og praktisk kontekst?

Paulus' råd er givet på foranledning af den specifikke situation i Korinth. Det grundlæggende spørgsmål er, hvad der måtte "sømme sig" til deres gudstjenester og det endelige svar overlader Paulus det til menigheden selv at afgøre ("døm selv" v. 13) ud fra skabelsen.

Teksten indeholder tilsyneladende ingen generelle, praktiske anvisninger for alle kirker til alle tider og er et eksempel på et påbud, der er givet ind i en særlig kulturel kontekst.

⁵ Sådan udtaler Platon i en af de mest kendte dialoger, *Symposion*, hvor han behandler emnet *Eros*, kærligheden: "De [to mænd] holder sammen gennem hele livet... og vil forenes og smelte sammen til en enhed... hvor to bliver ét." (Platon, *Symposium*, s. 191-192)

⁶ Den jødiske filosof Filon, som var samtidig med Paulus, formulerede de to grundlæggende indvendinger sådan: "[Det] strider mod naturen og ... ville gøre byerne øde og tomme... [eftersom den homoseksuelle mand] bortødsler sin mulighed for at formere sin art." (Filon, *De specialibus legibus* 3:39).

⁷ Egen oversættelse af følgende: "This passage... is a completely unabiguous condemnation of all homoseksuel activity. He [Paul] was completely in agreement with Philo and other Diaspora Jews." E. P. Sanders, *Paul the Apostle's Life, Letters and Thought*, s. 373

Men skulle det ikke være tilfældet (at buddet er kulturelt begrænset), er følgen for den, der generelt ønsker at efterleve Det Nye Testamente, ikke at afvise versene om homoseksuel aktivitet, men i stedet at efterleve buddene i 1 Kor 11.

Hermeneutisk overvejelse II: Er Paulus barn af sin tid og derfor irrelevant i dette spørgsmål?

Lad os antage, at Paulus kritiserer sex mellem to af samme køn. Var Paulus så ikke bare barn af sin tid på dette punkt? Er han netop barn af sin tid, når det angår hans syn på kønsroller og sociale strukturer som slaveri? Er vi ikke blevet klogere end Paulus her og kan vi i så fald ikke betragte spørgsmålet om sex mellem to af samme køn på samme måde?

Det er en forståelig indvending. Der er dog væsentlige nuancer i Paulus' tænkning på de nævnte områder, som er værd at bemærke. Jeg mener ikke, at Paulus' syn herpå kan afskrives som alene et produkt af hans tid og derfor ikke længere aktuelt for os.

Når det gælder kvindesyn, var Paulus bemærkelsesværdigt progressiv, især når man betragter ham i hans kulturelle og historiske kontekst. Han opfordrer i Efeserbrevet ikke kun kvinder til at underordne sig deres mænd (Ef 5,24) men også mænd til at elske deres hustruer som sig selv og som Kristus elskede kirken (Ef 5,25.28.33). Det er vigtigt at understrege, at han starter sin argumentation med at opfordre til gensidig underordning (Ef 5,21).

Paulus' instruktion om, at kvinder skal tie (1 Kor 14,34), skal ses i lyset af hans andre bemærkninger om kvinder, der beder og profeterer til gudstjenesten (1 Kor 11,5) og den realitet, at flere kvinder havde lederpositioner i de første menigheder.⁸ Dette antyder, at der er en kontekstspecifik nuance i hans udtalelser i 1 Kor 14,34, som ikke nødvendigvis afspejler en generel regel.

Når det kommer til spørgsmålet om slaveri, var Paulus ikke revolutionær og prioriterede ikke at udfordre en dybt forankret institution. I hans breve lægger han derimod fundamentet til det menneskesyn, der senere bruges til at argumentere for slaveriets afskaffelse. Ved at proklamere, at alle døbte og troende er ét i Kristus—uanset etnicitet, social status eller køn (Gal 3,27-28)—lægger han grunden til den bevægelse, der senere udfordrede og underminerede institutioner som slaveri.

⁸ Phoebe (Rom 16,1-2), Priscilla (Rom 16,3; ApG 18 og 1 Kor 16,19). Junia (Rom 16,7). Lydia (ApG 16,14-15). Euodia og Syntyke (Fil 4,2-3).

Selvom vi måske ville udtrykke os anderledes, findes der hos Paulus et menneskesyn, der er forud for sin tid og som har menneskers ligeværd som en grundtone. Lighed mellem kønnene og slaveriets ophør står ikke i modsætning til, men i forlængelse af, Paulus' egen position.

1 Kor 6,9 og 1 Tim 1,10

1 Kor 6,9: *Ved I ikke, at uretfærdige ikke skal arve Guds rige? Far ikke vild! Hverken utugtige eller afgudsdyrkere eller ægteskabsbrydere eller mænd, der ligger i med mænd...*⁹

1 Tim 1,10: *... utugtige, mænd, der ligger i med mænd,¹⁰ bortførere, løgnere, menedere, og hvad der ellers strider mod den sunde lære...*

De to tekster fra to af Paulus' breve er et uddrag af såkaldte "lastekataloger" – handlinger og måder at leve på, som tydeligvis afvises af Paulus. Fortolkningen af disse vers følger samme mønster som i Romerbrevet 1:

Enten at datidens – og derfor også Paulus' – opfattelse af sex mellem to mænd altid havde karakter af enten overgreb (for eksempel pæderasti) eller kultisk praksis, hvilket derfor er, hvad Paulus kritiserer *eller* at Paulus kritiserer handlingen generelt.

Til den snævre forståelse kan tilføjes endnu et argument: At Paulus argumenterer på baggrund af datidens kvindesyn. Når en mand er den "passive" part, opfører han sig som en kvinde, hvilket er uværdigt for manden jf. datidens syn på kvinder som mindreværdige i forhold til mænd.

Argumenterne for, at Paulus her kritiserer sex mellem to mænd generelt, er de samme som ovenfor: Man kendte til ligeværdige, homoseksuelle relationer i Paulus' samtid og vi kender den jødiske holdning på dette område. Da Paulus ikke kvalificerer sin kritik, må man formode, at han generelt har sex mellem to mænd i tankerne.

⁹ De to græske ord, der her diskuteres, er *malakoi* og *arsenokoitai*. *Malakoi* betyder "blød/mild" og henviser til den passive, modtagende part, mens *arsenokoitai* er sammensat af *arsen* (mand) og *koite* (seng/samleje) og henviser til den aktive part.

¹⁰ Her anvendes kun ordet *arsenokoitais*.

3 Mos 18,22 og 20,13

3 Mos. 18,22: *Du må ikke have samleje med en mand, som man har samleje med en kvinde. Det er en vederstyggelighed.*

3. Mos 20,13: *Hvis en mand har samleje med en mand, som man har samleje med en kvinde, har de begge to begået en vederstyggelighed. De skal lide døden. De har selv skylden for deres død.*

I både 1 Kor 6,9 og 1 Tim 1,10 bruger Paulus ordene *arsenos koiten*, ("mænd der lægger i med mænd") som også findes i to vers i 3 Mos 18 og 20 i den græske udgave af Det Gamle Testamente, Septuaginta, som Paulus var bekendt med. Teksterne fra Moseloven er indirekte relevante for kristen etik, fordi Paulus bekræfter dem.

Diskussionen følger et kendt mønster: Nogle mener, at kritikken kun gælder kultisk sex mellem mænd, idet "vederstygghed" ofte er knyttet til kultpraksis. Men "vederstygghed" bruges også bredere om adfærd, der er frastødende for Gud. Konteksten i 3 Mos 18 er familieetik, ikke kultpraksis. Jødisk litteratur tolker også forbuddet som generelt gældende for sex mellem mænd.

Tre øvrige tekster

Yderligere tre tekster nævner sandsynligvis samleje, eller ønsket om det, mellem mænd.

Først i 1 Mos 9,20-27, hvor Noas søn, Kam, "ser" – hvilket ifølge nogle fortolkere skal forstås som "voldtager" – sin nøgne, sovende og berusede far og derfor bliver forbandet af ham. Senere i 1 Mos 19,4-11, hvor Sodomas mænd råber til Lot, at de "vil ligge med" de mænd, der besøger ham. Endelig fortæller Dom 19,22-25 om, hvordan mændene i Gibea omringer en ældre mands hus med kravet om at få hans mandlige gæst udleveret, fordi de "vil ligge med ham".

I alle tre tekster har den faktiske eller ønskede handling karakter af overgreb og resulterer alle tre gange i en stærk fordømmelse.

Opsummering

Som nævnt er de steder, der omtaler samleje mellem to af samme køn kun få, men centralt placeret og alle er de kritiske overfor handlingen. Fortolkningen af dem følger samme mønster.

Jeg finder ikke selv argumentationen for en særlig kontekst overbevisende. Det er mest sandsynligt, at der er tale om en generel kritik.

Derfor adskiller dette spørgsmål sig fra skilsmisse. Begge er udtryk for et brud på det ideal for ægteskab og seksualitet, som er gennemgået ovenfor. Men mens skilsmisse accepteres under visse omstændigheder, bliver samleje mellem to af samme køn konsekvent kritiseret.

Årsagen til afvisningen er sandsynligvis, at samleje mellem to af samme køn ikke kan opfylde formålet med menneskelig seksualitet, som det er udtrykt i 1 Mos 1 og 2, nemlig forplantning og enhed.

Kort kirkehistorisk og-politisk perspektiv

Kirkens historiske holdning

Igennem det meste af kirkens historie har kristen seksualetik inkluderet en afvisning af sex mellem to af samme køn. Definitionen på et ægteskab har altid været en aftale mellem én mand og én kvinde. Denne holdning er fortsat fremtrædende i store kirkesamfund, så som den katolske¹¹ og de ortodokse kirker.

Luther betragtede ægteskabet som en borgerlig indretning, der dog har "Skriften for sig", og som derfor kan velsignes af kirken. I Danmark har den evangelisk-lutherske kirke haft ægteskabsstiftende myndighed siden midten af 1600-tallet.

I de seneste årtier er der sket en ændring i synet hos nogle anglikanske og protestantiske kirkesamfund i den vestlige verden. Flere steder hvor spørgsmålet om seksualetik og ægteskabsdefinition har været til debat – både lokalt i den enkelte menighed og på tværs af store internationale kirkesamfund – har uoverensstemmelserne først til bitre stridigheder og splittelser. Dette emne har potentialet til at gøre stor skade.

Kirkelig vielse og velsignelse for par af samme køn

I Danmark har debatten om kirkelig velsignelse af samkønnede par stået på i årtier. Første gang i 1973 med Harald Søbys offentlige velsignelse af et samkønnet par. Spørgsmålet har flere gange været oppe i Folketinget og er blevet diskuteret af præster og teologer gennem årene.

I denne periode har den primære udfordrer til den klassiske kristne seksualetik har uden tvivl været den seksuelle revolution. Det vil føre for vidt at redegøre for denne i detaljer, men her er et par nedslagspunkter inspireret af Stefan Gustavssons kapitler om emnet i bogen *Nøgen uden skam*:¹²

- Historisk. Den seksuelle revolution har navn efter Wilhelm Reichs bog fra 1936. Som kommunist mente han, at autoritære systemer undertrykker menneskets naturligt frie seksualitet, hvilket fører til seksuelle neuroser. Derfor bør menneskets seksualitet befri sig fra en begrænsende seksualetik. Reich var dybt inspireret af Freud og Gustavsson finder en kilde til deres tanker hos den franske filosof og ateist, Marquis de Sade, der levede under og var tilhænger af den franske revolution. Han

¹¹ I december 2023 er der dog sket en betydelig udvikling, da Vatikanet meddelte, at det er (eller vil blive?) tilladt for præster at velsigne, men ikke vie, samkønnede par.

¹² Gustavsson, 2022, s. 44-93

drog den logiske konsekvens af sin ateisme idet han fastslog, at der ikke findes nogen objektiv moral, heller ikke seksuelt, hvilket han selv praktiserede (*sadisme* har sit navn fra ham). Den seksuelle revolutions ideologiske rødder strækker sig således helt tilbage til oplysningstidens intellektuelle, videnskabelige, historiske, moralske og institutionelle religionskritik. Gud blev forkastet og "jeg'et" sat i centrum og i "jeg'et" blev seksualiteten ophøjet til det definerende, identitetsskabende centrum, som skulle kunne dyrkes frit.

- Fra 60'erne og frem. Den seksuelle revolution er frigørelsen fra det, der undertrykker den frie seksualitet. Ideologisk er det en forkastelse af blandt andet den kristne forståelse af seksualitetens formål – at skabe nyt liv i rammen af en forpligtende relation mellem en mand og en kvinde. Mens revolutionen har bragt positive ændringer som åbenhed omkring sex og kvinders seksualitet med sig, har den også rejst en række nye udfordringer og problemstillinger, herunder en markant stigning i antallet af skilsmisser og aborter. Desuden er der sket en forøgelse i forekomsten af kønssygdomme. Et andet alvorligt problem er øget seksuel vold og en tendens til pornofisering af kulturen. Desuden er der opstået mere komplekse spørgsmål vedrørende samtykke i seksuelle relationer – "Me too" bevægelsen er en direkte konsekvens af den seksuelle revolution. Revolutionen løste altså visse problemer, men skabte også nye.

Da Danmark i 1989 som det første land i verden indførte loven om registreret partnerskab blev spørgsmålet desto mere relevant. Lovændringen gav par af samme køn visse rettigheder, dog uden mulighed for at adoptere børn eller få en kirkelig velsignelse. Der blev argumenteret for, at samfundets forståelse af homoseksualitet har ændret sig, og at kirken burde følge med.

I 1995 drøftede danske biskopper muligheden for en kirkelig velsignelse af registrerede partnerskaber. I maj 1997 udkom rapporten "Registreret partnerskab, samliv og velsignelse" (den såkaldte "Orange rapport"), udarbejdet af en arbejdsgruppe nedsat af biskopperne.¹³ Den konkluderede, at der *ikke* var teologisk begrundelse for at se registreret partnerskab som uforeneligt med evangelisk-luthersk kristendom.

Argumenterne var blandt andre, at "partnerskabsritualerne [Peter Bæks note: Jeg ved ikke, om dette henviser til det borgerlige ritual, hvorved et partnerskab registreres på rådhuset

¹³ I dette udvalg var der ingen, som den mere konservative del af kirke-Danmark kunne identificere sig med teologisk og derfor blev Dansk Bibel-Institut og Menighedsfakultetet af en række kirkelige organisationer i december 1995 bedt om at nedsætte et udvalg og behandle spørgsmålet om en eventuel kirkelig velsigneshandling for par af samme køn. Resultatet blev den såkaldte "Grønne rapport" fra december 1996, som argumenterede for den traditionelle forståelse af ægteskab og seksualitet.

eller om det henviser til et eventuelt kirkeligt ritual, hvor et borgerligt, registreret partnerskab velsignes] understreger kærligheden på samme måde og kan uden problemer anvende de samme formuleringer om både Guds og menneskers kærlighed som vielsesritualerne anvender" (s. 51). Desuden blev det anført, at et velsignelsesritual ikke krævede en bibelsk indstiftelse eller et specifikt bibelsk mandat, som det gælder for et sakramente.

I en udtalelse i oktober 1997 betegnede biskopperne ægteskabet som Guds gode ordning for livsfællesskabet mellem mand og kvinde og som ramme om familiens liv og børnenes opvækst. De indførte ikke et ritual for kirkelig velsignelse af registreret partnerskab, men åbnede op for, at præster kunne afholde en gudstjeneste eller andagt for registrerede par.¹⁴

I 2004 afviste Folketinget et forslag om kirkelig vielse for to af samme køn, trods statsminister, Anders Fogh Rasmussens, personlige støtte til idéen.

Senere nedsatte Kirkeministeriet et udvalg, der i september 2010 kom med deres anbefaling: En kirkelig velsignelse af et borgerligt registreret partnerskab (på rådhuset) efter et autoriseret ritual. Parret kaldes "registrerede partnere" og ikke ægtefolk. Der er ikke tale om et ægteskab, lød det.

Godt et år senere, i oktober 2011, blev Manu Sareen udnævnt til kirkeminister. Han fremsatte kort tid efter et lovforslag, som efter offentlig høring og Folketingets behandling blev vedtaget i juni 2012. En afgørende udvikling i forhold til september 2010 var forkastelsen af den hidtidige ægteskabsdefinition (én mand og én kvinde). To af samme køn skulle også kunne betegnes som et ægtepar og skulle kunne vies i kirken.

På den baggrund udarbejdede landets biskopper et nyt vielsesritual – ikke blot velsignelsesritual – til brug ved *vielse og velsignelse* for par af samme køn. Folkekirken havde herefter pligt til at vie to af samme køn, men den enkelte præst er fri til ikke at forestå vielsen.

Kommentarer

Det kan være svært at forstå, at man i Folkekirken – og i mange andre kirkesamfund verden over – kan nå til så forskellige konklusioner efter at have konsulteret de samme bibelske tekster.

¹⁴ Udviklingen i 1990'erne er en gengivelse herfra: <https://www.religion.dk/synspunkt/velsignelse-eller-vielse-af-homoseksuelle-par>

Med fare for at simplificere, argumenteres der grundlæggende for vielse af to af samme køn på disse måder:

Typisk vil man anse Paulus' tre tekster som irrelevante i dag af de grunde, jeg har nævnt ovenfor. Han tolkes enten som kritisk overfor konteksten for den seksuelle akt snarere end handlingen i sig selv. Eller også anses hans kritik af handlingen i sig selv som udtryk for, at han her er barn af sin tid.

I stedet for det ovennævnte helbibelske seksualsyn introduceres et andet perspektiv, for eksempel kærlighed som evangeliets centrum: Gud er kærlighed og derfor kan og vil han velsigne to mennesker, uanset køn, der elsker hinanden og ønsker at leve sammen.¹⁵

Desuden kan man anse homoseksualitet som en konsekvens af faldet ligesom døden og konkludere, at sex mellem to af samme køn er i overensstemmelse med kristen etik – ligesom det jo ikke er forkert at dø.

Min egen konklusion på paulusteksterne er en anden. I Rom 1 anser han sex mellem to af samme køn som en afledt konsekvens af syndefaldet – men på linje med uretfærdighed, ondskab, vold, pral og meget andet, som de færreste vil mene stemmer overens med kristen etik, selvom det skulle være konsekvens af syndefaldet.

Desuden er det ovennævnte helbibelske (ægteskabs- og) seksualsyn – særligt teksterne fra 1 Mos 1 og 2 og Jesu egne ord i Matt 19 – afgørende. Det er velsignelsen af mand og kvinde som skabt i Guds billede til at blive talrige og seksuelt blive ét, der konstituerer ægteskabet. Det illustreres blandt andet i Folkekirkens vielsesritual fra 1992, hvor der netop læses fra 1 Mos 1 og Matt 19.

En central konsekvens ved indførelsen af det nye vielsesritual er, at den tidligere definition (én mand og én kvinde) ikke bare forkastes, men forkastes uden at en anden definition sættes i stedet. Hvis kærligheden er konstituerende for, hvad et ægteskab er, så er der ikke længere nogen ramme for, hvad et ægteskab kan være (intet forhindrer principielt, at man kan kalde en forpligtende aftale mellem tre eller flere personer, der elsker hinanden, for et ægteskab).

¹⁵ Således biskop for Københavns Stift, Peter Skov Jakobsen, i forbindelse med offentliggørelsen af den ovennævnte anbefaling fra Kirkeministeriets udvalg i september 2010: "Vi læser ikke Bibelen fundamentalistisk. Det er en historisk tekst, og den skal hele tiden fortolkes. Homoseksuelle forhold bliver omtalt som en synd i Bibelen, men vi opfatter det som kærlighedsforhold. Det er kærligheden, der er i centrum for vores fortolkning". I artiklen *Homovielser splitter folkekirken*, politik.dk d. 20. sep. 2010 kl. 03.00.

Aktuelle udfordringer i 2024

Udfordringerne ved at navigere i de her spørgsmål er store – det er komplekst og sætter stærke følelser i spil. Der er ingen lette løsninger, uanset hvor man lander.

Her er mine bud på nogle af de udfordringer, spørgsmålet om seksual- og ægteskabssyn stiller os overfor:

Udfordringer ved at fastholde det klassiske syn:

- **Intern splittelse:** Emnet har potentiale til at skabe splittelse både internt i menigheder og på tværs af kirkesamfund.
- **Kulturel afstand:** Det klassiske syn på seksualitet opfattes som forældet og irrelevant i forhold til samfundets normer og værdier, og vil betyde meget for samfundets syn på kirken generelt.
- **Kommunikationsudfordring:** Det er svært at formidle dette syn uden at blive misforstået på grund af dets modkulturelle karakter.
- **Lang seksuel afholdenhed inden ægteskab:** Gennemsnitsalderen for, hvornår man bliver gift i dag, er langt højere end for 50 – og 2000 – år siden. Den lange ventetid fra seksuel modenhed til ægteskab er en stor udfordring.
- **Homoseksuel orientering:** Det klassiske syn er en særlig stor udfordring for personer med en homoseksuel orientering. I praksis opfordres man til livslang afholdenhed og ens seksualitet stemples som "forkert". Det kan medføre skam og fordømmelse.
- **Balance mellem teologi og inklusivitet:** At fastholde en klassisk seksualetik, samtidig med at man ønsker at være inkluderende, skaber en indbygget spænding.

Udfordringer ved at indføre et nyt syn:

- **Intern splittelse 2.0:** En ændring i kirkens holdning vil også skabe splittelse.
- **Relation til tradition og skrift:** En ny seksualetik vil kræve en revurdering af traditionelle tolkninger af visse bibeltekster. Ethvert nyt standpunkt må derfor være bibelsk og teologisk særdeles velunderbygget. Det er tvivlsomt (om end dette er en højst subjektiv vurdering), hvorvidt den nye seksualetik lever op til dette.
- **Brud med den globale kirkes holdning:** Selvom der ikke (længere) er konsensus i det her spørgsmål, vil en ny seksualetik betyde et brud med store dele af den globale kirke (særligt i den ikke-vestlige verden) på et område, der vil anses for at være centralt.

- **Fare for etisk glidebane:** En ny seksualetik kan medføre en etisk glidebane. Hvis kærlighed konstituerer den rette ramme for et seksuelt forhold, hvad er da argumentet mod polyamorøse forhold og ægteskab?
- **Kulturel tilpasning:** Der er en risiko for, at kirken tilpasser sig kulturen for meget. Er den nye seksualetik tro mod rødderne (Bibelen og den kristne tradition) eller har den i virkeligheden rod i den seksuelle revolution?

Øvrige kilder til spørgsmålet

Danske artikler og dokumenter. Her kan man finde henvisninger til faglitteratur (kan for eksempel ligge på kirkens hjemmeside eller tilsendes pr. mail):

- *Vielse af samkønnede.* Argumenterer for det klassiske seksual- og ægteskabssyn. Forfatter: ?
- *Et forsvar for vielse af homoseksuelle.* Ikke et offentligt dokument, men kan rekvireres ved personlig henvendelse. Forfatter: Anonym folkekirkepræst med relation til Dansk Oase.
- *Hvordan følger kirken i Jesu fodspor i holdninger og handlinger i forhold til homoseksuelle?* Dokument af Gunni Bjørnstad, præst i Missionsforbundet, der argumenterer mod et klassisk syn.
- *Om homoseksuelles plads i menigheden.* Baptistkirkens dokument om emnet fra 2012.
- *Om kirken og homofili.* Dansk Oases dokument om emnet fra 2004.
- *Kirken og homoseksualitet.* Metodistkirkens dokument om emnet fra 2011.
- *Den grønne rapport.* Dokumentet fra udvalget nedsat af DBI og MF fra 1996.

Lyd og video om emnet:

- En samtale mellem Kristian Bonde-Nielsen (tidligere præst i missionsforbundets kirke i Vanløse) og Christine Walsøe, der fortæller om sit liv som kristen og homoseksuel. <https://danske-podcasts.dk/podcast/spadestik/-19-christine-walsole-homoseksuel-og-kristen-hvorda>
- En samtale (på engelsk) mellem to kristne, der står for hhv. det klassiske og nye syn. <https://youtu.be/kMsv6ZBK8SE>

Populærbøger om emnet:

- Gustavsson, Stefan. *Nøgne uden skam - Om den seksuelle revolution og et revolutionært syn på sex*, 2022. Argumenterer for det klassiske seksual- og ægteskabssyn.
- Munk, Jacob. *En langt bedre vej*.
- Lee, Justin. *Torn: Rescuing the Gospel from the Gays-vs.-Christians Debate*, 2012. En selvbiografisk bog, der udforsker debatten mellem homoseksualitet og kristendom og argumenterer mod det klassiske syn.
- Vines, Matthew. *God and the Gay Christian: The Biblical Case in Support of Same-Sex Relationships*, 2014. Argumenterer for, at Bibelen støtter forhold (seksuelt og ægteskabeligt) mellem to af samme køn.

Peter Kofoed Bæk, januar 2024.